גיליון הורים פרשת וַיֵּצֵא

בפרשה מספר נושאים מרכזיים : היציאה מבאר שבע , סולם יעקב , הפגישה של יעקב על הבאר עם רחל , עבודתו של יעקב ובנין ביתו ובסוף הפרשה על הבריחה מלבן והחזרה לארץ ישראל

לקראת השבת מצורפים שמונה סיפורים (נעשה מאמץ להביא סיפורים על מנת שתהיה אפשרות לגוון ולהתאים את הסיפור לפי הצורך החינוכי במשפחה או בכיתה)
סיפור א'– ישועה מיידית וישועה מתמשכת
סיפור ב'– הסכמה של רשע - מזימה היא!
סיפור ג' – "בסיעתא דשמיא"
סיפור ד'– הוּא זְיוָה הוּא הֲדָרָה, יָצָא מִשָּׁם פָּנָה זְיוָה פָּנָה הֲדָרָה
סיפור ה' – זכות אבות תגן עלינו
סיפור ו' – שמירה מתמדת של הקב"ה
סיפור ז' – קיום התורה בארץ ישראל.
סיפור ח' – הכנסת האורחים של אבותינו הקדושים
מומלץ לספר את הסיפורים עם המסר מוכן מראש ולהרחיב ולהתאים לצורך של הילדים במשפחה.
שבוע טוב ושבת שלום

סיפור א' לשולחן שבת

ישועה מיידית וישועה מתמשכת
כתוב בפרשה "... ושמרתיך בכל אשר תלך .....כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך" מדוע ה' אמר ליעקב שלא יעזבהו, "עד אשר יעשה את מה שדיבר לו", וכי אחר כך כן יעזבהו? נראה עפ"י הסיפור, מה מבטיח הקב"ה ליעקב:
מעשה בחסיד עני מרוד, בעל משפחה ברוכת ילדים, שהגיעה בתו לפירקה להינשא, ולרש אין כל .כל בחור שהגיע לבחון את השידוך המוצע לו, ברגע שראה כי אין שום נדוניה עזב והלך לחפש לו הצעה אחרת. לימים הגיע בחור טוב, שהיה מוכן לשאת מיד את בתו לאשה, אך דרש מינימום של נדוניה, אחרת לא תוכל להתקיים החתונה .מרוב צערו, החליט אביה לנסוע לרבו, האדמו"ר שגר בעיר הגדולה, בכדי לקבל ברכתו ולשמוע ממנו עצה. הגיע החסיד לרבו, סיפר בדמעות שליש את מצבו הקשה, ובקש את ברכת רבו. אמר לו הרב, לך תקנה כרטיס הגרלה, ובעזרת ה' אתה תזכה בהגרלה בה הפרס הראשון הוא עשרת אלפים רובל, וכך תוכל להיוושע. שמע החסיד בקול רבו, ופנה מידית לקנות כרטיס הגרלה שעלה 5 רובלים. אך מה מאד התאכזב לשמוע כי ההגרלה תתקיים רק בעוד שלושה חדשים, בעוד הוא צריך את הכסף לחתונה באופן מיידי, אך אותו חסיד האמין באמונה שלימה כי ישועתו קרובה, שהרי כך שמע בפירוש מפיו של האדמו"ר. בדרכו הביתה, התאכסן בלילה בפונדק דרכים, באותו פונדק היה גם שר גוי שהיה לו גם כרטיס הגרלה, והנה בלילה הוא חולם, כי בפונדק נמצא יהודי שהכרטיס שלו יזכה בהגרלה. התעורר השר, ואמר, חלומות שווא ידברו. חזר לישון, ויחלום שנית אותו חלום. קם בבוקר, ושלח את משרתו לבדוק אם יש יהודי בפונדק, קרא לו אליו ושאלו האם יש בידו כרטיס הגרלה, השיב היהודי בחיוב, ואז ביקש ממנו השר כי יחליפו כרטיסים. סירב היהודי לבקשת השר, אך השר לא הרפה והציע להוסיף לו גם את מחיר הכרטיס בנוסף להחלפת הכרטיס עצמו. המשיך השר והוסיף כסף תמורת החלפת הכרטיסים, עד שהגיע לסכום של אלף רובל, אך החסיד בשלו, המשיך בסירובו גם להצעה זו, ביודעו כי רבו הבטיח כי הוא יזכה בפרס הראשון. קצף השר הגוי, והחליט להחליף את הכרטיסים בעל כורחו של היהודי, ובכדי לרצותו, נתן לו את אלף הרובל שהבטיח לו. הצטער החסיד כי הוחלפו הכרטיסים בעל כורחו, אך התנחם כי לפחות יש בידו אלף רובל בהם יוכל לעשות את חתונת בתו. אכן שב האיש לביתו וחיתן את בתו בנחת . עברו שלשה חדשים, והנה מתברר כי כרטיס ההגרלה שבידו של החסיד, שהיה לפני כן בידו של השר הגוי, הוא הכרטיס שזכה בהגרלה, ובין רגע הפך החסיד לעשיר מופלג. נסע החסיד לרבו וסיפר לו את השתלשלות הדברים. חייך האדמו"ר ואמר לחסיד המאושר, דע לך! ראיתי שאתה זקוק לשני ישועות, ישועה מיידית לחתן את הבת, וישועה לטווח ארוך להוציא אותך מהעוני בו אתה שרוי, לפיכך התפללתי לה', והתגלגלו הדברים שקיבלת ישועה מיידית מהגוי לחתונה, וישועה קבועה לכל ימי חייך .
כך אצל יעקב אבינו, זקוק היה לישועה מיידית, מעשו אחיו הרודף אותו, אך זקוק היה גם לישועה קבועה בהמשך הדרך מלבן הארמי, אצלו הוא צפוי לחיות עשרים שנה, ואח"כ עם יוסף וכו', לפיכך אומר לו ה' "לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך", שלא יחשוב יעקב שבישועה הזמנית שיושיע אותו ה' מעשו הרשע, בכך מסתיימת ברכת ה' עליו, אלא אדרבא, לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את כל אשר דברתי לך, דהיינו "והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך" גם ישועה מידית מלבן הארמי, וגם ישועה לכל המשך חיי יעקב

סיפור ב' לשולחן שבת

הסכמה של רשע - מזימה היא!
יעקב אבינו עובד את לבן ארבע עשרה שנים "תמורת" לאה ורחל ולאחר לידת יוסף פונה אל לבן ומבקש לקבל שכר על המשך עבודתו:"... וְעַתָּה מָתַי אֶעֱשֶׂה גַּם אָנֹכִי לְבֵיתִי". יעקב מבקש את שכרו הנראה לָלָבָן כשכר זעום ומיד משיב ליעקב: "וַיֹּאמֶר לָבָן הֵן לוּ יְהִי כִדְבָרֶךָ!" מפרש רש"י: שכאשר לבן שמע כי זה מעט השכר שיעקב מבקש, מיד אמר: "לו יהי כדברך" – הלוואי שתחפוץ בכך!.
שואל ה"בן איש חי" לכאורה קשה איך יתכן שלָבָן הרשע שהיה צר ורע עין, יודה בכך שהשכר מועט?!...
הדבר יובן על פי משל למה הדבר דומה: למלך אחד היו שני שומרים שהיו ממונים על חדר אוצרות המלך. ביתן מיוחד הקצה להם המלך בחצר הארמון שם דרו השניים, האחד שמו ניתאי והשני שני גיתאי. בחצר האוצרות היו מסודרות זו על גבי זו תיבות נעולות מלאות בכל אוצרות תבל, אבנים טובות ומטבעות זהב כלים יקרים ופנינים ועוד כהנה וכהנה... את מפתחות התיבות הללו, לא מסר המלך לאיש אלא היה נושאם עימו לכל מקום אשר הלך. פעם אחת מצא גיתאי מפתח של אחת התיבות... מיד הטמין אותו בחיקו וחיכה לשעת הכושר. הוא רצה לגנוב מהאוצרות, אלא שחשש מאד מפני חברו ניתאי שגם הוא היה אדם מפוקפק והרי הדין בממלכה "דין פרוטה כדין מאה". מי שגונב דבר קטנינעש בעונש חמור כמו מי שגנב דבר יקר... לילה אחד, גיתאי שהחזיק את המפתחות לתיבות , הניח בביתן שבו היו מלכודת נחמדת- גביע יקר שהיה שייך לו. ניתאי שותפו למשמרת, ראה את הגביע וחמד אותו. הוא לא התגבר על יצרו והתקרב בלילה בלאט כדי לגנבו. גיתאי בעל הגביע והמפתחות היה כל העת עם עיניים עצומות וכך איפשר לגיתאי לגנוב את הגביע... למחרת בלילה בא גיתאי עם המפתח לחדר אוצרות המלך וביקש לגנוב משם. "מה אתה עושה?!" – הרעים עליו ניתאי בקולו – "אתה מבקש לגנוב מהמלך?!"
"ומה עשית אתה עצמך בליל אמש?!" – שאל גיתאי – "האם לא גנבת?!... ומה ההבדל בין גונב מן המלך לגונב מאדם פשוט? גניבה היא גניבה בכל מקרה!" . נמצא כי הניח גיתאי שיגנבו ממנו כדי שיוכל למחר לגנוב כפל כפליים...
והנמשל - רבותינו לימדונו כי גזל מן הגוי חמור מאד כי בשעה שיהודי גוזל מגוי, שרו של הגוי שבשמיים מקטרג על היהודים וכך גונב ונוטל משפע הקדושה השמורה לבני ישראל!
לבן השתוקק שיעקב יגזול ממנו דבר מה כדי שיוכל לגזול בחזרה. אולם איך אפשר לגרום ליעקב הצדיק שיגזול?!
לזאת טיכס לבן הרשע עצה וכך חשב בליבו: הן ליעקב אין מאומה, ואם כן מוטב לי שיהיה אצלי שומר שכר שעל פי דין הוא חייב בגניבה ואבדה, ואם ייגנב דבר מה מעדרו מוכרח יהיה לשלם לי, ומכיוון שאין לו לשלם, וודאי שייאלץ לכפור ויכחיש את דבר הגניבה... זה הוא גזל גמור! ולכן מיהר לבן הרשע והסכים לשכר שביקש יעקב לעצמו. יעקב אבינו לא נפל בפח שטמן לו לָבָן הרשע שהרי היה ירא שמים ולא שלח את ידו בגזל.

סיפור ג' לשולחן שבת

"בסיעתא דשמיא"
יעקב אבינו היה איש תם יושב אהלים ועפ"י ציווי רבקה אמנו הוא יוצא לחרן. בדרכו לחרן נטמן בבית מדרשם של שם ועבר לעוד ארבע עשרה שנה. לאחר שהתמלא בחיי רוח יוצא יעקב להתמודד עם חיי העולם הזה אצל לבן הרשע . ועל הפסוק בספר משלי "חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתייצב" (משלי כ"ב) נלמד מעשה על רבי חנינא בן דוסא שהיה עני גדול ומתוך עניותו צמחה גדולתו שמובא בגמרא ש"הכל נזונין בזכות חנינא, וחנינא די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת."
ר' חנינא בן דוסא את ראה בני עירו מעלין נדרים ונדבות לירושלים, הצטער ואמר: כולם מעלין לירושלים נדרים ונדבות ואני איני מעלה כלום ? מה עשה? יצא למדברה של עירו, וראה שם אבן אחת ושיבבה וסיתתה ומרקה (סיתת ועשה אותה חלקה ובהירה) , ולאחר מכן אמר עלי להעלותה לירושלים. ביקש לשכור לו פועלים נזדמנו לו חמישה פועלים. אמר להם: מעלין לי אתם אבן זו לירושלים? אמרו לו: תן לנו חמישים סלעים ואנו מעלים אותה לירושלים(ביקשו סכום עצום). רצה ליתן להם אבל לא היה לו לפי שהיה עני מרוד, הניחוהו אותם פועלים והלכו להם. זימן לו הקדוש-ברוך-הוא חמישה מלאכים בדמות בני אדם, אמר להם: מעלים אתם אבן זו? אמרו לו: תן לנו חמישה סלעים בלבד ואנו מעלין לך אבנך לירושלים, ובלבד שתתן ידך ואצבעך עמנו. נתן ידו ואצבעו עמם, ונמצאו עומדים בירושלים. ביקש ליתן להם שכרן ולא מצאן. נכנס ללשכת הגזית ושאל: לאן נעלמו אנשים שהעלו לי את אבני לירושלים? אמרו לו הסנהדרין: כנראה שמלאכי השרת העלו אבנך לירושלים. וקראו עליו את המקרא הזה: "חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתייצב" - לפני מלאכים יתייצב.
ושאלה גדולה , מה שייך במעשה זה דרבי חנינא הפסוק "איש מהיר במלאכתו", וכי איזה מהירות וזריזות ראינו במעשה זה?
אלא נתבונן מה היה בדעתו של רבי חנינא בן דוסא, הלא במחשבה ראשונה היה לו לעלות בדעתו שגם אם יסתת אבן הלא אין לו מי שיעלה לו לירושלים, ואם כן אין ביכולתו לבצע את כוונתו ולהשלימה ולכן לכאורה חבל להתחיל את המלאכה בכלל. אולם רבי חנינא בן דוסא דחה את המחשבה והבין שלא זו הדרך. וזהו "איש מהיר" הנאמר ברבי חנינא, שלא התמהמה עד שיתאפשרו לו כל האמצעים לגמור המעשה , אלא "מיהר" בתחילת מלאכתו לעשות את אשר ביכולתו גם קודם שיראה וידע כיצד יהא בסופו וידע כי הקב"ה יסייע בהשלמת המלאכה .
כך בכל דבר. אנו חייבים לעשות השתדלותנו במעשה, על אף שנראה קושי גדול בתחילה , נשים בטחוננו בקב"ה שיסייע בידנו להשלים את המלאכה.

המלמד
מתכוננים לפרשה
תשובות לחוברת

סיפור ד' לשולחן שבת

על הפסוק :" וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע " , מובא במדרש רבה: "רַבִּי עֲזַרְיָה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה בַּר סִימוֹן וְרַבִּי חָנִין בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַבִּי יִצְחָק אָמַר כְּשֶׁהַצַּדִּיק בָּעִיר הוּא זְיָוהּ הוּא הֲדָרָהּ, יָצָא מִשָּׁם פָּנָה זְיָוהּ פָּנָה הֲדָרָהּ"
ומסופר שרבי לוי יצחק מברדיטשוב נאלץ היה לעזוב את העיר ז'ליכוב בגלל מתנגדיו.
לעג לו אחד ממתנגדיו: חז"ל אמרו שיציאת צדיק מן העיר עושה רושם, פנה הודה ,פנה זיוה, פנה הדרה, ואני איני רואה שז'ליכוב נראית פחות הדורה מבתחילה. ענה לו רבי לוי יצחק : לכאורה גם אברהם ויצחק עזבו את מקומותיהם, ובהם לא דרשו כך ("יָצָא מִשָּׁם פָּנָה זְיָוהּ פָּנָה הֲדָרָהּ") , אלא כשיעקב עזב את באר שבע נשארו שם צדיקים כמו יצחק ורבקה, וצדיקים מרגישים ביציאתו של צדיק, אבל כשאברהם ויצחק עזבו מקומותיהם ,לא נשאר שום צדיק ולכן לא עשה רושם, כי הרשעים אינם מרגישים בחסרון הצדיק.
אותו מתנגד כבש ראשו בקרקע וביקש את סליחתו של הרב.

סיפור ה' לשולחן שבת

זכות אבות תגן עלינו
יעקב אבינו מלמדנו כיצד ניתן לפעול ולעשות חיל בעולם הזה עם רשעים המחופשים לצדיקים מתוך קדושה ומתוך לימוד התורה וגם כשזו נראית משימה ארוכה אל לנו להתייאש ולנסות ללמוד מדרכי אבותינו בדורנו . דרכו של יעקב אבינו ראויה היא לעמוד לנגד עיננו כמו גם דרכי הנהגותיהם של אברהם אבינו ויצחק אבינו ומשמשים לנו מצפן לבחירת הדרך .
משל לעשיר מופלג שהיה לו בן יחיד, בבן זה תלה כל תקוותיו, אבל הבן היה קל דעת וכילה ממון אביו בהבלים ובעסקים מפוקפקים, צבר הפסדים ושקע בחובות, והאב השקיע סכומי עתק לחלצו. כך נקפו ועברו השנים, הבן צבר חובות והאב טורח לכסותם, והאדם כידוע אינו חי לעולם, בהגיע שעתו של האב קרא לבנו ואמר לו: "ככל שהיית מכלה את ממוני, כך הוספתי וצברתי הון, עתה עובר הממון לרשותך. יודע אני שבמהרה תכלהו ותאבדו בעסקים כושלים והימורים מפוקפקים, ויודע שתמכור נכס אחרי נכס לכסות את החובות עד שלא ישאר בידך מאומה, על כן אני מצווך לאמר: הזהר והישמר לבל תמכור את הבית ואת הגן סביבו, כי נחלת אבות הם, ויהיו לך לפליטה, אם תשמע לקולי, תוושע", ככלותו לצוות עצם את עיניו ונפטר . כאשר קם הבן מאבלו נפתחו בפיו אופקים חדשים, הונו הרב של אביו עמד לרשותו, חבריו מילדות, שלא היו אנשים הגונים, הפכו לו לוועדת חנפנים ומתווכים מפוקפקים וסיבכו אותו בעסקה כושלת אחת אחר רעותה כאשר דאגו לעצמם לרווחים בתיווך על העיסקאות. וכאשר חזה אביו, כן היה, עד מהרה עלה כל העושר בעשן, והוא נותר עם חובות גדולים, מכל כל נכסיו. למרות כל זאת, את צוואת אביו שמר, נותר ברשותו רק הבית הריק מוקף הבוסתן הענק.
לאחר שהנושים מיררו את חייו, החליט לשנות את דרכיו ולהפסיק לכלות את זמנו עם חבריו הפוחזים, ו"לשרוף" את כספו על הנאות חולפות. ההחלטה הייתה קשה כיוון שכעת כבר לא הייתה פרוטה בכיסו.
יום אחד ירד לטייל בבוסתן וליבו דווי, אמר לעצמו: אילו היה אבי מניחני למכור לפחות את הבוסתן?, מילא הבית הוא נחלת אבות, אבל הבוסתן סביבו, מה ערכה אילו הייתי יכול למכור את מחציתו, אם לא את כולו, הייתי מכסה חלק מהחובות ופורק מעלי את עול הנושים, אך חזקה עליו פקודת אביו. "אני כ"כ מתגעגע לחוכמתו של אבי ועצותיו לצאת מכל צרה. מדוע לא הקשבתי בקולו בחייו?"
כך הלך קדורנית והנה הבחין בסימן החרוט בגזע עץ .התקרב וראה שהעפר במקום שונה, קרע על ברכיו וחפר ומצא ארגז עם מטבעות זהב שאביו טמן עבורו לעת צרה ומכתב בתוכו. פתח הבן את המכתב ודמעות עלו בעיניו: "ידעתי בני, ידעתי . הרי שכל זמן שהכסף היה בידך לא תגיע לבוסתן אלא אתה תהיה עסוק בביזבוזו להנאות העולם הזה. כעת שהינך חסר כל, באת לכדי קושיה מתוך צער "כיצד הגעתי למצב הזה? ומדוע אבי לא רצה שאמכור את הבוסתן? . שים נא על לבך את כל הדברים שלימדתיך ויהי רצון שהקב"ה ישלח לך ברכה מחדש". שמח מאד על חוכמתו הרבה של אביו , כיסה את כל חובותיו ועוד נותר לו ממון רב מהאוצר וחזר ללכת בדרכי אביו והפך להיות לעשיר מופלג
והנמשל: האבות הקדושים יצרו נכסים רוחניים כה רבים ,והנחילו אותם לדורותיהם אחריהם לעולמי עד "מעשי אבות סימן לבנים", כמו שאמר משה רבנו לאחר חטא בעגל בתחינתו לקב"ה "זכור לאברהם יצחק וישראל עבדיך" .
בכל דור ודור נותר אוצר חבוי הטמון עבורנו "זכות האבות" ואותה הזכות שלא תמה באורך גלותנו , קושרת אותנו לקב"ה בהבטחותיו לאבות והיא הנותנת לנו את הכיוון להמשיך להתמודד בדרך ה' .

סיפור ו' לשולחן שבת

שמירה מתמדת של הקב"ה
בחלומו של יעקב מבטיח הקב"ה ליעקב "...כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ "
ומסופר כשהיה רבי דוד משה מטשארטקוב ילד קטן בן שלש שנים, שהה בחדר שחיכו בו אנשים להיכנס אל אביו הרה"ק מרוזין זיע"א, הגיע יהודי אחד שגם רצה להיכנס ,לפני שהוא נכנס שאל אותו הילד: מה ברצונך לבקש מאבא ?השיב היהודי, הנני זקוק לברכת ישועה. בקשו הילד שכשיצא מהרבי, יאמר לו מה אמר לו הרבי, לאחר שיצא היהודי שאלו הילד: מה אמר לך אבא? השיב היהודי, הרבי אמר שהקב"ה יעזור, הוסיף הילד ושאל : ומה יהיה עד אשר הקב"ה יעזור?. אינני יודע ענה היהודי, א"כ חזור נא לאבא

ושאל אותו, אמר הילד , חזר היהודי אל הרבי ושאל את שאלתו של הילד. השיב לו הרה"ק מרוזין זיע"א ואמר :הקב"ה יעזור גם עד אשר יעזור , ופסוק מפורש הוא כמו שאמר ליעקב אבינו ע"ה " כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ ", כלומר, אעזור לך אף לפני שעשיתי את אשר הבטחתי לך

סיפור ז' לשולחן שבת

יעקב אבינו לאחר שמתעורר מהחלום הסולם, פונה בנדרו אל הקב"ה :"... וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ, וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי..." . ליעקב אבינו היה צער גדול בעזיבת ארץ ישראל שאין קיום התורה ראוי אלא בארץ ישראל.
ומסופר על הגאון רבי מרדכי שרעבי זצ"ל, שהשתוקק כבר מילדותו לעלות לארץ הקודש, אך נבצר ממנו למלא את תשוקתו בגלל סיבות שאינן תלויות בו, וכה העיד על עצמו בפני תלמידיו, שבכל יום ויום בתפילת שמונה עשרה כשהיה מגיע לברכת "בונה ירושלים", היו זולגות מעיניו דמעות ומרטיבות את הסידור שבו התפלל ,מגודל תשוקתו להר ציון, אך כאשר זכה להגיע לארץ ישראל חדלו הדמעות. (הרב שרעבי). ומסופר על יהודי אמריקאי אחד, שבא לארץ ישראל מתוך מחשבה תחילה להשתקע בה, ואחר כך התחרט והחליט לחזור לארץ ובא אל הרב לקחת ממנו ברכת פרידה. על שאלתו של הרב: מדוע עוזב הוא פתאום את הארץ? ענה היהודי מתוך מרירות לב ונפש: רבי ,נמאסו לי החיים כאן בארץ ישראל. איני יכול לסבול את ההפקרות הדתית, חילול השבת וחילול הדת, שהתפשטו כל כך בין החלוצים והקבוצות, ומשום כך החלטתי לצאת מן הארץ ולחזור לאמריקה. הדברים האלה, שיצאו מפי יהודי תמים מתוך זעזועי נפש אדירים, הרעישו וזעזעו את מיתרי לבו של הרב, אבל הוא התאפק, ומתוך חיוך קל פנה אל היהודי ושאל אותו למקום מגוריו באמריקה – . ביתי - ענה היהודי האמריקאי – הוא בעיר דנוור אשר במדינת קולורדו שבארצות הברית.
ומתוך גאווה פטריוטית מיוחדת התחיל לתאר לפני הרב את העיר ואת יופיה: הרים סביב לה, אוירה צח ונעים מאוד .אין בתוכה סמטאות צרות ומלוכלכות – הוסיף מתוך לגלוג – כמו כאן בירושלים. שם רחובות רחבים, בתים גדולים ומהודרים, חשמליות רצות בכל רחבי העיר...הוא המשיך לדבר מתוך התפעלות על יופי הטבע שמסביב לעיר דנוור, אבל הרב הפסיקו באמצע ואמר לו בקול רציני: כמדומני שבעיר דנוור ישנם הרבה אנשים חולים במחלת השחפת. מפי שד"ר אחד בירושלים, שזה לא כבר חזר משם לכאן, שמעתי כי הוא בעצמו בהיותו בעיר דנוור, נפגש עם הרבה אנשים חולים במחלות כרוניות ומסוכנות, ללא כל תקווה להרפא, ואם אמת בפיך כי אקלימה של דנוור הוא מבריא ומחלים, מדוע נמצאים בתוכה כל כך הרבה חולים? – האם חושב כבוד תורתו –ענה היהודי האמריקאי מתוך התמרמרות חשאית – כי אותם החולים שבעיר דנוור הם ילידי המקום? כל אלה הם אנשים שגרו בערים אחרות משוללות אויר ושמש ,שמה ניגפו במחלה קשה זו, ועל פי פקודת הרופאים באו לדנוור כדי לשאוף ולהנות מאוירה הצח ולהחלים .כמובן – הוסיף האיש לדבר – ישנם כאלה בתוך הבאים שמחלתם היא ממושכת. הם הזניחו את מחלתם ואחרו לבוא.
ריאותיהם הנן כבר חדורות חיידקים ולהם כמעט שאין תרופה. עם חולים כאלה בודאי נפגש השד"ר ברחובות דנוור, ובתמימות טעה לחשוב, כי העיר אשמה במצבם האומלל של החולים הכרוניים האלה. התמים הזה לא ידע כי דוקא עיר זו באוירה המבריא, הביאה מרפא והצלה לאלפי חולים מסוכנים, שבאו לשם מכל קצוי הארץ. הרב הפסיק את שטף דבריו של היהודי האמריקאי, והחזיר לו בניחותא: השמע לאוזניך מה שפיך מדבר! גם ארצנו הקדושה אוירה מחכים ומבריא ,ואליה באו ובאים יהודים אומללים מכל ארצות הגולה ,אשר האויר הטמא של ארצות זרות ונוכריות השפיע לרעה על רוחם ונפשותם, הרעיל את נשמתם, והללו עלולים היו חלילה להטמע ולהדמע בין הגויים ולמות מיתה רוחנית גמורה על אדמת נכר, אבל רופא חולי עמו ישראל הקדים רפואה למכה ונפח בהם נשמת חיים ואהבה וגעגועים לארץ ישראל, והם באים למקום מרפא זה לשאוף אויר ורוח ואם רואה אתה כל כך הרבה חולים ,חולי רוח ונפש בארץ קדשנו, הלא הם ילידי חוץ, ולולא מהרו לבוא הנה, כי אז סכנה היתה צפויה להם שם, בארץ מגורתם להתבולל לגמרי בין העמים. חולים מסוכנים הם, אבל בבואם הנה, עלינו לטפל בהם, כשם שמטפלים אצלכם בדנוור בחולי השחפת. נוסדו גם פה מוסדות קודש סניטרים רוחניים לזכך ולטהר את נשמתם, ואני מאמין באמונה שלמה כי אוירה של ארץ ישראל ישפיע על רבים מהם לטובה ולברכה ולבריאות גופם ונשמתם גם יחד .
מהסיפור נלמד שגם שהמציאות בארץ ישראל נראית לא שלמה, עלינו להבין שאנו בדרך תיקון של עם ישראל להשיל מעלינו את שיכבת עור הגלות שנדבקה בנו ולחזור בצורה שלמה לקשר עם הקב"ה .

סיפור ח' לשולחן שבת

מה בין "הכנסת האורחים" של לבן הארמי, שהעביד עשרים שנה את קרובו בפרך, לבין הכנסת האורחים של אבותינו הקדושים?
הגאון רבי חיים טולידאנו זצ"ל, רבה של "סאלי" שבמרוקו, נהג לארח על שולחנו עוברי אורח בשבתות ובחגים, ולא מצא מנוח עד שהשיג את האורח. אך פעם, בערבו של חג השבועות, לא נמצא אורח. הורה הרב למשרתו שיחפש בכל רחבי העיר. לפנות ערב חזר המשרת והודיע ,שלא עלה בידו למצוא אף אורח. אמר לו הרב: "חפש שוב, בדוק בכל מקום, לך אף לבית הקברות!". עשה כדבריו, פשפש ולא מצא, והחליט לבדוק בבית הקברות. להפתעתו, מצא יהודי זר יושב בין המצבות ,פניו נתונות בכפות ידיו וכל גופו מזדעזע בבכי מר. הזמינו המשרת להתארח אצל הרב, והאיש לא שעה לדבריו. שב המשרת וסיפר את סיפורו, לבש הרב את אדרתו, לקח את מקלו, ומיהר לבית העלמין .מצא שם את היהודי הבוכה והפציר בו שיחדל מבכיו בגלל קדושת היום הממשמש ובא, ויתלווה אליו לביתו. והיהודי אינו מגיב, ממאן להינחם. אמר לו הרב: "הסר דאגה מלבך ובוא עימי - ואני נשבע שאצילך מרעתך!". כיון ששמע כך, קם והלך עם הרב, ובדרכו סיפר את סיפור. מתושבי "סאלי" הוא, ולפני שנים רבות יצא מביתו למצוא את פרנסתו מעבר לים. ה'

שלח ברכה במעשיו. הוא חסך הון רב, ועתה שב לעירו. האוניה עגנה בנמל, והנוסעים הורדו לסירה שתובילם ליבשה .כששילשלו את הארגז עם כל הונו, ניתק החבל והארגז צנח לים! כל עמלו עלה בתוהו! עני ואביון הוא ואפילו לא יודע היכן משפחתו! נדהם הרב - הוא נשבע לעוזרו, מה יעשה? חשב למכור את ביתו ורכושו ולתיתם לאיש, אבל הוברר לו שכל הונו לא יגיע למחצית הסכום. פנה הרב אל הנמל, וביקש לראות את המקום בו נפל הארגז. או אז עמד לפני קונו בתחינה נרגשת .לפתע השתנו פני הים, רגשו וסערו, והארגז צף מתהומות הים ונסחף אל החוף. שש האיש ושמח, ונשא את ארגזו היקר אל בית הרב. שאלה אחת ניקרה בליבו והציקה לו: מה שלום רעייתו? שאל הרב לשמה ,ולהפתעת שניהם , הסתבר שהיא עובדת היא בבית הרב ומשתכרת שם למחייתה בהמתנה לבעלה שעל קיומו לא סיפרה לאף אחד ...!

מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות :

סולם יעקב (כח, י־כב)

לאחר שקבל את הברכות, יוצא יעקב אבינו יוצא לכיוון חרן בציווי יצחק ורבקה. בדרך נשאר ללמוד ארבע עשרה שנה בבית מדרשם של שם ועבר ואחר כך ממשיך בדרכו ומגיע לחרן.

1. הפרשה נפתחת "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע" - מדוע נכתב "ויצא" ולא "וילך" ? (רש"י. כח, י) לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר, הוא זיוה, הוא הדרה, יצא משם, פנה הודה, פנה זיוה, פנה הדרה
2. את המילים "וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ " מבאר רש"י "ששקעה לו חמה פתאום שלא בעונתה כדי שילין שם" . מהו המקום אליו הגיע ? (רש"י. כח, יא) לא הזכיר הכתוב באיזה מקום, אלא במקום הנזכר במקום אחר, הוא הר המוריה, שנאמר בו וירא את המקום מרחוק

מובא במדרש רבה על המילה "וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם":
אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים הִתְקִינוּ שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת, אַבְרָהָם - תִּקֵּן תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם וגו', וְאֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל. יִצְחָק תִּקֵּן תְּפִלַּת מִנְחָה, שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה, וְאֵין שִׂיחָה אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר אֶשְׁפֹּךְ לְפָנָיו שִׂיחִי. יַעֲקֹב תִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם, וְאֵין פְּגִיעָה אֶלָּא תְּפִלָּה

3. בשכבו לישון נאמר "וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו " (מספר אבנים), אולם כאשר קם נאמר (להלן פסוק יח): "וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן" (אבן יחידה). כיצד מפרשים חז"ל את ההבדל בין השכיבה ובין הקימה ? (רש"י. כח, יא) עשאן כמין מרזב סביב לראשו, שירא מפני חיות רעות, התחילו מריבות זו את זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאן הקב"ה אבן אחת, וזהו שנאמר ויקח את האבן אשר שם מראשותיו
4. מדוע מדגישה התורה שיעקב שכב "במקום ההוא" ? (רש"י. כח, יא) לשון מעוט, באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר, לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה
5. יעקב אבינו רואה בחלום סולם שרגליו בארץ וראשו בשמים, ומלאכי ה' עולים ויורדים בו. מי הם המלאכים העולים ומי הם המלאכים היורדים ? (רש"י. כח, יב) עולים תחלה ואחר כך יורדים, מלאכים שליווהו בארץ, אין יוצאים חוצה לארץ ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו

מובא במדרש תנחומא על הפרשה
וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן, אִלּוּ שָׂרֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם, דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן, מְלַמֵּד שֶׁהֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאָבִינוּ יַעֲקֹב שָׂרֵהּ שֶׁל בָּבֶל עוֹלֶה שִׁבְעִין עוֹקִים וְיוֹרֵד, וְשֶׁל מָדַי חֲמִשִּׁים וּשְׁנַיִם וְיוֹרֵד, וְשֶׁל יָוָן מֵאָה וְיוֹרֵד, וְשֶׁל אֱדוֹם עָלָה וְלֹא יָדַע כַּמָּה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִתְיָרֵא יַעֲקֹב אָבִינוּ וְאָמַר, שֶׁמָּא לָזֶה אֵין לוֹ יְרִידָה. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְאַל תֵּחַת יִשְׂרָאֵל (ירמיה ל, י). כְּבִיכוֹל אֲפִלּוּ אַתָּה רוֹאֶהוּ עוֹלֶה אֲצָלִי, מִשָּׁם אֲנִי מוֹרִידוֹ

6. "הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ" – מה עשה הקב"ה עם ארץ ישראל, ומה רמז ליעקב בכך ? (רש"י. כח, יג) קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו, רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו
7. "והנה ה' נצב עליו" .הקב"ה מברך את יעקב בכמה ברכות. השלימו:
בברכת הארץ: "הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ" (כח, יג)
בריבוי בנים ובנות: "וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפָרַצְתָּ יָמָּה וָקֵדְמָה וְצָפֹנָה וָנֶגְבָּה" (כח, יד)
בזכות לברך לכל העולם: "וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה וּבְזַרְעֶךָ" (כח, יד)
בשמירה בגלות: "וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וַהֲשִׁבֹתִיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת " (כח, טו)
הבטחה לקיום הברכה: "כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ" (כח, טו)

8. בפסוקים כ־כא נודר יעקב נדר. התאימו בין הנדר לבין הבטחות ה' המופיעות בפסוק טו.

הנדר של יעקב- (כח, כ־כא)	הבטחת ה' – (כח, טו)
"יהיה אלוקים עמדי"	" והנה אנוכי עמך"
"ושמרני בדרך"	"ושמרתיך בכל אשר תלך"
"ונתן לי לחם לאכול"	"לא אעזבך" והמבקש לחם הוא קרוי נעזב, שנאמר ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם
"ושבתי בשלום"	"והשיבותיך אל האדמה"

9. ליעקב מוצמד התואר 'אביר' בתהילים 'אביר יעקב'. מדוע ? (בעל הטורים כח, כ) ג' במסורה וידר יעקב. וידר ישראל. וידר יפתח. לומר שהצדיקים היו נודרין והראשון שנדר היה יעקב וזהו אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב למה אמר אביר יעקב לפי שהוא פתח בנדרים תחלה
10. כתוב בפסוק "וַיָּשֶׂם אֹתָהּ מַצֵּבָה" מה נודר יעקב לעשות עם המצבה, ומה נודר לעשות עם כל ממון שה' יתן לו ? (כח, כב) וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים וְכֹל אֲשֶׁר תִּתֶּן לִי עַשֵּׂר אֲעַשְּׂרֶנּוּ לָךְ

המפגש של יעקב ורחל (כט, א־יז)

לאחר הבשורות הטובות מהקב"ה, מגיע יעקב לחרן, בחיפוש ביתו של לבן אחיה של רבקה אמנו. יעקב מגיע אל באר המים אשר ליד חרן, ושם רואה שלושה עדרי צאן מחכים ליד הבאר " וְהִנֵּה בְאֵר בַּשָּׂדֶה וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִוא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר". יעקב שואל את רועי הצאן בשלום לבן.

1. איזה סימן הקשור לבאר מסרה רבקה ליעקב ? (בעל הטורים כט, ב) אמרה לו אמו כמו שאנכי יפת תואר ונזדמנתי על הבאר כן יהיה לך מבנות אחי אם תראה שהיא כתוארי היא בת מזלך
2. יעקב שואל את רועי הצאן האם הם מכירים את לבן. לשאלת יעקב: "הֲשָׁלוֹם לוֹ"? הם עונים: "שָׁלוֹם". מדוע לא ענו ליעקב: " שָׁלוֹם לוֹ " ? (בעל הטורים כט, ו) ולא אמרו שלום לו כי אין שלום אמר אלוה לרשעים
3. על מה מוכיח יעקב את הרועים המחכים ליד הבאר ? (רש"י. כט, ז) לפי שראה אותם רובצים, כסבור שרוצים לאסוף המקנה הביתה ולא ירעו עוד, אמר להם, הן עוד היום גדול, כלומר אם שכירי יום אתם, לא שלמתם פעולת היום, ואם הבהמות שלכם, אף על פי כן לא עת האסף המקנה
4. מדוע לא יכלו רועי הצאן להשקות את העדרים ? (רש"י. כט, ח) להשקות לפי שהאבן גדולה
5. מה עשה יעקב כאשר ראה את רחל באה עם הצאן ? (כט, י) וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיְג�al אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וַיַּשְׁקְ אֶת צֹאן לָבָן אֲחִי אִמּוֹ
6. מדוע בכה יעקב כשפגש את רחל (רישמו 2 סיבות) ? (רש"י. כט, יא) לפי שצפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקבורה. דבר אחר, לפי שבא בידים ריקניות, אמר, אליעזר עבד אבי אבא, היו בידיו נזמים וצמידים ומגדנות, ואני אין בידי כלום.
7. יעקב סיפר לרחל את קרבתו למשפחתם: " כִּי אֲחִי אָבִיהָ הוּא (דוד שלה), וְכִי בֶן רִבְקָה הוּא (בן דודתה)" . כיצד מיישבים חז"ל במדרש את הסתירה בין שני הדברים ? (רש"י. כט, יב) קרוב לאביה, כמו אנשים אחים אנחנו ומדרשו, אם לרמאות הוא בא, גם אני אחיו ברמאות, ואם אדם כשר הוא, גם אני בן רבקה אחותו הכשרה
8. מובא בפסוק : "וַתָּרָץ וַתַּגֶּד לְאָבִיהָ" מדוע רחל סיפרה דווקא לאביה ולא לאמה ? (רש"י. כט, יב) לפי שאמה מתה, לא היה לה להגיד אלא לו
9. יעקב מספר לרחל כי הוא בנה של רבקה. רחל רצה לבשר לאביה. מה עושה לבן כששומע את דברי רחל ? (כט, יג) וַיְרָץ לִקְרָאתוֹ וַיְחַבֵּק לוֹ וַיְנַשֵּׁק לוֹ וַיְבִיאֵהוּ אֶל בֵּיתוֹ
10. מדוע לבן רץ לקראת יעקב מחבק אותו ומנשק אותו ? (רש"י. כט, יג) כסבור ממון הוא טעון, שהרי עבד הבית בא לבאן בעשרה גמלים טעונים
11. כתוב בפסוק " וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת" . מדוע היו עיני לאה "רַכּוֹת" ? (רש"י. כט, יז) שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו ובבתה, שהיו הכל אומרים, שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן, הגדולה לגדול והקטנה לקטן

בנין בית יעקב (כט, יח־ל,כה)

1. יעקב נכנס חסר כל לביתו של לבן ומתחיל לעבוד אצלו. מה הוא מבקש כמשכורת ? (כט, יח) וַיֹּאמֶר אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְךָ הַקְּטַנָּה
2. מדוע יעקב אומר " אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְךָ הַקְּטַנָּה " ולא מקצר ואומר "ברחל" ? (רש"י. כט, יח) כל הסימנים הללו למה, לפי שהיה יודע בו שהוא רמאי, אמר לו אעבדך ברחל, ושמא תאמר רחל אחרת מן השוק, תלמוד לומר בתך, ושמא תאמר אחליף ללאה שמה ואקרא שמה רחל, תלמוד לומר הקטנה, ואף על פי כן לא הועיל, שהרי רמהו
3. לבן מסכים לעסקה. מרוב אהבת יעקב לרחל, שבע השנים חולפות לו מהר. לבן הרמאי עורך משתה נישואין. " וַיְהִי בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה הִוא לֵאָה ". רש"י אומר כי בלילה לא הבין יעקב שזו לאה. מה עשתה לאה בשביל שיעקב יחשוב שהיא רחל ? (רש"י. כט, כה) ? אבל בלילה לא היתה לאה, לפי שמסר יעקב סימנים לרחל, וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה, אמרה, עכשיו תכלם אחותי, עמדה ומסרה לה אותן סימנים
4. מה התירוץ של לבן הרמאי להחלפת הכלה ? (כט, כו) לֹא יֵעָשֶׂה כֵן בִּמְקוֹמֵנוּ לָתֵת הַצָּעִירָה לִפְנֵי הַבְּכִירָה
5. לבן מציע ליעקב לשאת את רחל בעוד שבעה ימים. מה התנאי ? (כט, כז) וְנִתְּנָה לְךָ גַּם אֶת זֹאת בַּעֲבֹדָה אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים אֲחֵרוֹת

מסביר מדרש תנחומא מדוע זכתה לאה אימנו ללדת תחילה ורחל עקרה:
" תֵּדַע לְךָ, שֶׁהֲרֵי רָחֵל וְלֵאָה לֵאָה לֹא הָיְתָה רְאוּיָה לְהִנָּשֵׂא אֶלָּא לְעֵשָׂו, וְרָחֵל לְיַעֲקֹב. וְהָיְתָה לֵאָה יוֹשֶׁבֶת בְּפָרָשַׁת דְּרָכִים וְשׁוֹאֶלֶת עַל עֵשָׂו מַה מַּעֲשָׂיו. וְהָיוּ אוֹמְרִים לָהּ, אִישׁ רָע, שׁוֹפֵךְ דָּמִים, מְקַפֵּחַ עוֹבְרִים וְשָׁבִים, אַדְמוֹנִי כָּלוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר, רָשָׁע, כָּל תּוֹעֲבוֹת ה' עוֹשֶׂה. כֵּיוָן שֶׁהָיְתָה שׁוֹמַעַת כֵּךְ, הָיְתָה בוֹכָה וְאוֹמֶרֶת, אֲנִי וְרָחֵל אֲחוֹתִי מִבֶּטֶן אֶחָד יָצָאנוּ, רָחֵל תִּנָּשֵׂא לְיַעֲקֹב הַצַּדִּיק, וַאֲנִי לְעֵשָׂו הָרָשָׁע. וְהָיְתָה בוֹכָה וּמִתְעַנָּה עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ עֵינֶיהָ רַכּוֹת. לְפִיכָךְ כְּתִיב: וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת. וַיַּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה, שְׂנוּאִין מַעֲשֵׂי עֵשָׂו בְּפָנָיו. אֲבָל רָחֵל שֶׁהָיְתָה שׂוֹמַעַת שֶׁהִיא תִּנָּשֵׂא לְיַעֲקֹב, הָיְתָה לְבָהּ שָׂמֵחַ וּמִתְגָּאָה. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׂאוּ שְׁתֵּיהֶן לְיַעֲקֹב, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אוֹתָהּ שֶׁהָיְתָה בוֹכָה וּמִתְעַנָּה וְשָׂנְאָה מַעֲשֵׂי עֵשָׂו וּמִתְפַּלֶּלֶת לְפָנַי, בְּדִין שֶׁלֹּא תִּתְרַחֵק מִן אוֹתוֹ צַדִּיק, הֲרֵינִי נוֹתֵן לָהּ בָּנִים תְּחִלָּה. לְכָךְ נֶאֱמַר: וַיַּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה.

6. ה' רואה שיעקב אינו אוהב את לאה כמו שאוהב את רחל, ולכן נותן לה ללדת ואילו רחל עקרה. כיתבו את שמות בני לאה הראשונים, על פי הדברים שאמרה לאה ?
כי ראה ה' בעניי (כט, לב) ראובן כי שמע ה' כי שנואה אנוכי (כט, לג) שמעון
עתה הפעם ילווה אישי אלי (כט, לד) לוי , הפעם אודה את ה' (כט, לה) יהודה
7. בכל הילדים שנולדו נאמר שלאה קראה להם בשם. מדוע בלידת לוי נאמר: "קרא שמו לוי" ?
(רש"י. כט, לד) כתיב ותקרא, (שהיא קראה), וזה כתב בו קרא, ויש מדרש אגדה באלה הדברים רבה, ששלח הקב"ה גבריאל והביאו לפניו, וקרא לו שם זה, ונתן לו כ"ד מתנות כהונה, ועל שם שלוהו במתנות קראו לוי

מובא במדרש רבה על הפרשה : " וַתַּהַר לֵאָה וַתֵּלֶד בֵּן " אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא אַרְבַּע מִדּוֹת נֶאֶמְרוּ בְּשֵׁמוֹת, יֵשׁ שֶׁשְּׁמוֹתָם נָאִים וּמַעֲשֵׂיהֶם נָאִים. יֵשׁ שֶׁשְּׁמוֹתָם בְּעוּרִים וּמַעֲשֵׂיהֶם בְּעוּרִים. יֵשׁ שֶׁשְּׁמוֹתֵיהֶן בְּעוּרִים וּמַעֲשֵׂיהֶם נָאִים. וְיֵשׁ שֶׁשְּׁמוֹתָן נָאִים וּמַעֲשֵׂיהֶם בְּעוּרִים. שְׁמוֹתֵיהֶן נָאִים וּמַעֲשֵׂיהֶם בְּעוּרִים, עֵשָׂו, שְׁמוֹ עֵשָׂו וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה. יִשְׂרָאֵל

הַמְלַמֵּד
מתכוננים לפרשה
תשובות לחוברת

שְׁמוֹ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ. שְׁמוֹתָן כְּעוּרִים וּמַעֲשֵׂיהֶם נָאִים, אֵלּוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה בְּנֵי בְקִבּוּק בְּנֵי חֲקוֹפָא בְּנֵי חַרְחוּר, וְזֶכוּ וְעָלוּ וּבָנוּ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. שְׁמוֹתֵיהֶן כְּעוּרִים וּמַעֲשֵׂיהֶן כְּעוּרִים, אֵלּוּ הַמְרַגְּלִים סְתוּר בֶּן סְתוּרִים (סתור בן מיכאל), גַּדִּי גְּרָדִים וּמְרָדִין (גדיאל בן סודי). אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא שְׁמוֹתֵיהֶן נָאִים וּמַעֲשֵׂיהֶן נָאִים אֵלּוּ הַשְּׁבָטִים, רְאוּבֵן, רְאוּ בֵן בֵּין הַבָּנִים. שִׁמְעוֹן, שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם וכו'

8. " וַתְּקַנֵּא רָחֵל בַּאֲחֹתָהּ ". במה קנאה רחל בלאה ? (רש"י. ל, א) קנאה במעשיה הטובים, אמרה, אלולי שצדקה ממני לא זכתה לבנים
9. רחל אומרת ליעקב: " הָבָה לִּי בָנִים ". מה היתה טענת רחל, והלא היא זו שהיתה עקרה, ולא יעקב? (רש"י. ל, א) וכי כך עשה אביך לאמך, והלא התפלל עליה
10. רחל עקרה ולכן מבקשת מיעקב שיקח את אמתה בלהה לאשה, ואולי ממנה היא תיבנה. מי הם שני הבנים שנולדו ליעקב מבלהה ? (ל, ו־ח) דן ונפתלי
11. גם לאה נותנת ליעקב את אמתה זלפה לאשה. מי הם שני הבנים שנולדו מזלפה ? (ל, יא־יג) גד ואשר
12. איזה צמח הביא ראובן לאמו ? (רש"י. ל, יד) דודאים
13. באיזו תקופה של השנה יצא ראובן אל השדה, ומה לומדים מזה ? (רש"י. ל, יד) להגיד שבחן של שבטים, שעת הקציר היה, ולא פשט ידו בגזל להביא חטים ושעורים, אלא דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו
14. הקב"ה שמע את תפילות לאה והיא ילדה שלושה ילדים נוספים. מהם שמות הילדים ?
(ל, יח־כא) יששכר, זבולון ודינה
15. מדוע קראה לאה לְבִתָּהּ "דינה" ? (רש"י. ל, כא) פירשו רבותינו שדנה לאה דין בעצמה, אם זה זכר, לא תהא רחל אחותי כאחת השפחות, והתפללה עליו ונהפך לנקבה
16. איזה מעשה זכר ה' לרחל, ובזכותו נתן לה היריון ? (רש"י. ל, כב) זכר לה שמסרה סימניה לאחותה ושהיתה מצירה שלא תעלה בגורלו של עשו, שמא יגרשנה יעקב לפי שאין לה בנים, ואף עשו הרשע כך עלה בלבו כששמע שאין לה בנים
17. ה' אסף את חרפתה (בושתה) של רחל, והיא יולדת בן. מי הוא בנה של רחל ? (ל, כד) יוסף
18. מה גרמה לידתו של יוסף ליעקב אבינו מאז שנולד יוסף ? (רש"י. ל, כה) משנולד יוסף, בטח יעקב בהקב"ה ורצה לשוב

שכרו של יעקב (ל, כה־מג)

לאחר לידת יוסף רצה יעקב לחזור לארץ ישראל. בא יעקב לבקש את שכרו מלבן הרמאי. לבן ידע שבזכותו של יעקב הקב"ה ברך אותו בבנים (שהרי לפני זה לא היו לו בנים ולכן נאלץ לשלוח את רחל לרעות את הצאן), וגם בעושר גדול.

1. יעקב מבקש את שכרו מתוך הצאן שיוולד בעקבות ההסכם. יעקב מחליט שכל שה – נקוד וטלוא וחום, וכל עז - טלוא ונקוד, יהיו אלה של יעקב. לבן מסכים ושמח על התנאי של יעקב. פרשו את המילים הבאות (רש"י. ל, לב):
נקוד - מנומר בחברבורות דקות כמו נקודות
טלוא - טלאים, חברבורות רחבות
חום - שחום דומה לאדום
2. לבן הרמאי הסכים, אך בפועל הוריד מצאן יעקב גם תיישים ועיזים עקודים, וכל העיזים שיש בהם כתמים לבנים בצמר, כדי שיעקב לא יצליח. איזה צאן נתן לבן ליעקב ? (רש"י. ל, לו) הרעועות שבהן, החולות והעקרות שאינן אלא שירים, אותן מסר לו
3. יעקב לקח מקלות וקילף מהם את הקליפה בצורות מסויימות כך שנראו מנומרים. מה ילדו הצאן שראו את המקלות בזמן ששתו מים בשקתות המים ? (ל, לט) וַתֵּלַדְן הַצֹּאן עֲקֻדִּים נְקֻדִּים וּטְלָאִים
4. ה' ברך את יעקב והוא הופך לעשיר גדול. מה אמרו על כך בניו של לבן מקנאתם ? (לא, א) וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֵת כָּל אֲשֶׁר לְאָבִינוּ וּמֵאֲשֶׁר לְאָבִינוּ עָשָׂה אֵת כָּל הַכָּבֹד הַזֶּה

החזרה לארץ ישראל (לא, א - לב,ג)

יעקב ראה שלבן מתנהג אליו שלא כמו תמיד, ומבין שהוא מקנא בו או חושד בו שגנב לו את צאנו.
1. ה' מתגלה ליעקב. מה מצוה ה' את יעקב ומדוע ? (רש"י. לא, ג) ושם אהיה עמך, אבל בעודך מחובר לטמא, אי אפשר להשרות שכינתי עליך

2. יעקב קרא לרחל ולאה לשדה, וסיפר להם על אביהן שניסה לרמותו פעמים רבות אך ה' שמר עליו, ועל הציווי לחזור לארץ. רחל ולאה הסכימו עם יעקב ועודדו אותו לעזוב. מדוע קורא יעקב לרחל תחילה ? (רש"י. לא, ד) לרחל תחלה ואחר כך ללאה, שהיא היתה עקרת הבית, שבשבילה נזדווג יעקב עם לבן, ואף בניה של לאה מודים בדבר
3. מה עשתה רחל לפני שעזבו את חרן ומדוע ? (רש"י. לא, יט) להפריש את אביה מעבודת אלילים נתכוונה
4. לבן היה עסוק בגזיזת צאנו, ויעקב ניצל זאת וברח עם כל ביתו ורכושו לכיוון ארץ כנען. כמה ימים הלך יעקב בדרך, ובכמה ימים השיג לבן את יעקב ? (רש"י. לא, כג) כל אותן ג' ימים שהלך המגיד להגיד ללבן הלך יעקב לדרכו, נמצא יעקב רחוק מלבן ששה ימים, ובשביעי השיגו לבן, למדנו שכל מה שהלך יעקב בשבעה ימים, הלך לבן ביום אחד
5. ה' הזהיר את לבן מלדבר עם יעקב לדבר "מטוב עד רע". מדוע אסר ה' על לבן לדבר גם דברים טובים ? (רש"י. לא, כד) כל טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים
6. לבן השיג את יעקב בהר הגלעד וכעס על יעקב שהלך בלי להודיע, וגם גנב לו את התרפים. מה ענה יעקב לטענות לבן ? (לא, לא־לב) כִּי יָרֵאתִי כִּי אָמַרְתִּי פֶּן תִּגְזֹל אֶת בְּנוֹתֶיךָ מֵעִמִּי
7. לבן חיפש את תרפיו בכל האוהלים. כיצד הצליחה רחל להחביא את התרפים ? (לא, לד) וַתְּשַׂמֵּם בְּכַר הַגָּמָל וַתֵּשֶׁב עֲלֵיהֶם
8. יעקב כעס על לבן על עשרים שנות עבודה שבהן רימה אותו למרות ישרו ועבודתו הקשה. השלם את הפסוקים (לא, לח־מ) :
. רְחֵלֶיךָ וְעִזֶּיךָ לֹא שִׁכֵּלוּ (לא הפילו בהריון)
. וְאֵילֵי צֹאנְךָ לֹא אָכָלְתִּי (לא לקחתי לעצמי לאכול)
. טְרֵפָה לֹא הֵבֵאתִי אֵלֶיךָ אָנֹכִי אֲחַטֶּנָּה מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנָּה (שילמתי כל מה שנטרף על ידי חיות)
. גְּנֻבְתִּי יוֹם וּגְנֻבְתִּי לָיְלָה (גם אלה שנגנבו ביום ובלילה, שילמתי לך)
. בַּיּוֹם אֲכָלַנִי חֹרֶב וְקֶרַח בַּלָּיְלָה (רעיתי את צאנך בימים חמים מאד ואף בלילות קרים בקרח)
. וַתִּדַּד שְׁנָתַי מֵעֵינָי (לא ישנתי בלילות)

9. לבן כפר בטובתו של יעקב אך הציע לכרות איתו ברית. יעקב ביקש מבניו לאסוף אבנים ולבנות מהם מצבה, שתהיה עדות לברית. כיצד קרא לבן למצבה, וכיצד קרא אותה יעקב ?
(לא, מז) לָבָן קרא יְגַר שָׂהֲדוּתָא וְיַעֲקֹב קָרָא לוֹ גַּלְעֵד

10. מהי הברית שכרתו לבן ויעקב על המצבה ? (לא, נב) אִם אָנִי לֹא אֶעֱבֹר אֵלֶיךָ אֶת הַגַּל הַזֶּה וְאִם אַתָּה לֹא תַעֲבֹר אֵלַי אֶת הַגַּל הַזֶּה וְאֶת הַמַּצֵּבָה הַזֹּאת לְרָעָה

11. לאחר הפרידה מלבן, חזר יעקב ארצה ופוגש במלאכי אלוקים. כיצד יעקב קורא למקום ההוא, ומדוע ? (רש"י. לב, ג) שתי מחנות, של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן. ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו